

JÓZSEF ATTILA APJA NEM VÁNDOROLT KI AMERIKÁBA

József Áronról, József Attila apjáról nem sokat tudtunk eddig. 1871-ben született, 1900-ban Pestre ment, s elvette Pócze Borbálát; szappanfőzőmunkás volt az egyik Soroksári úti gyárban, majd miután megszülettek gyermekei, 1907 végén vagy 1908 elején eltűnt a család életéből. Családja utoljára Craiovából kapott hírt róla, amikor 1909 július 11-én kelt levelében végképp elbúcsúzott tőlük. Föltételezték, hogy Amerikába vándorolt. A költő a **Curriculum vitae**-ben már »néhai«-nak mondta, vagyis azt hitte, hogy 1937 elején már nem élt.

Eugen Jebeleanu román költő és műfordító október közepén igen érdekes adatot tett közzé a Gazeta Literara című irodalmi lapban. Cikke szerint József Áron nem vándorolt ki Amerikába, hanem Craiovában élt egy időben, s ő meg is találta azt a házat, ahol lakott.

A cikk megjelenése után Szabolcsi Miklós budapesti irodalomtörténész a kolozsvári Abafy Gusztávval együtt elindult s először a bánási falvakban, majd Temesváron kutatta József Áron életének nyomait. A temesvári néptanácsban Plopl község (magyar nevén Jegenyés, a harmincas években kisközség volt Temesvár mellett, ma a városhoz tartozó telep) 1937. évi halotti anyakönyvében ezt a bejegyzést találták:

„Halálozás ideje: 1937. november 20. este 10,30. — Áron Josif, szappanosmunkás, görögkeleti, született Fényegyháza, 1871. május 4, 66 éves. Szülei: Rista Josif és Paulina Josif. Felesége: Julianna Josif, született Kiss.“ Széljegyzet: „A bejelentést a halott felesége tette“. Aláírás, egyszerű, nehézkes betűkkel: Julianna Josif.

József Áron tehát alig két héttel fia előtt halt meg, és pedig itt, tőlünk nem messzire, és nem Amerikában.

A két kutató beszélt a temesvári Plopl-telepen a költő édesapjának második feleségével, aki ma is abban a házban lakik, ahol Áron meghalt. A beszélgetésből kiderült, hogy özv. József Áronné 1920-ban, Noviszádon ismerte meg férjét, aki akkor már hat éve dolgozott itt a Szegeci-féle szappangyárban, a háború alatt is, mint felmentett szakmunkás. Ugyanabban a gyárban dolgozott az asszony is. A fiatal munkáslány és a már öszülő mester megszerették egymást. 1922 májusában elköltöztek Noviszádról, először Temesvárra. József Áron, aki úgy látszik, mit sem tudott Pócze Borbála haláláról, kérte a válás kimondását, de nem kapott választ Budapestről. A következő évben Craiovába

költöztek, s ott esküdtek meg, 1924 szeptember 11-én. Ott született fiúgyermekük is, Mircea, József Attila fiútestvére. Craiovából Kolozsvárra, onnan Désre, majd 1931-ben ismét Temesvárra költöztek. Közben a szappanfőzőmester néhány hónapot Bukarestben is dolgozott. Fia, Mircea ma is él. A költő atyja az utolsó években megbecsült, józanéletű, megállapodott jellemű szakmunkás volt, s szorgalmasan olvasta a német szakkönyveket. Érelmeszesedésben halt meg.

ÉRMINDSZENTET ELNEVEZTÉK ADYFALVÁNAK

Ady Endre születésének 80. évfordulója alkalmából Érmindszentet, a költő szülőfaluját Adyfalvának nevezték el. Ady Endre restaurált, nádfedeles szülőházát emlékházzá nyilvánították, és a ház falán emléktáblát lepleztek le. Az emlékházban az Ady-család egykori bútorából, fényképeiből, könyveiből és más tárgyakból múzeumot rendeztek be.

KODÁLY ZOLTÁN HETVENÖT ÉVES

December végén és január elején ünnepelték Magyarországon Kodály Zoltán zeneszerző hetvenötödik születése napját. Az évforduló alkalmából Kodály Zoltánt az Eötvös Loránd Tudományegyetem díszdoktorává avatták.

Kodály Zoltán még fiatal éveiben hozzáfogott a népdalgyűjtéshez. Az általa föltárt óriási zenekincs arra készítette, hogy szakítson a zenei konvenciókkal és a népi melódiák hagyományain sajátos zenét költson. Tízezer dalt gyűjtött össze, tízezer témát talált zenei földolgozásra. A hivatalos kritika jó ideig nem értette meg, s alkotásait barbárnak, parasztinak és kultúrátlanoknak bélyegezte. Ő azonban tántoríthatatlanul folytatta megkezdett munkáját, különösen a művei iránt külföldön tanúsított érdeklődés hatására.

Amikor aztán 1923-ban előadják a *Psalmus Hungaricus*t és 1926-ban bemutatják a *Háry János* című operáját, az elismerést már nem tagadhatják meg tőle. A zeneszerzők ifjabb nemzedékének felfogása már az ő munkásságának hatása alatt alakul ki.

A folszabadulás után végképp központi alakjává válik a magyar zenei életnek.

Életműve óriási értékű. Szerzeményeit sok világhírű karmester és zeneművész adta és adja ma is elő. Zongoraszerzeményeit Bartók Béla is népszerűsítette.

A nagy zeneszerző ma, hetvenöt éves korában se pihen bábérain. Fáradhatatlanul járja az országot, szervezi a zenei életet és gyarapítja a zeneművészet kincsesházát.

AZ UTOLSÓ SZÁZ ÉV LEGKELENDŐBB KÖNYVE

Az utolsó száz év tiz legkelendőbb könyve között Margaret Mitchel »Elfújta a szél« című regénye áll az első helyen. Ezt alapították meg ugyanis egy könyvkiadásról készült statisztika alapján.

Mitchel regénye megjelenése után hat hét alatt 326.000 példányban kelt el. Csupán Amerikában mintegy ötmillió, Angliában pedig csaknem egymillió példányt adtak el belőle.

LENGYEL VÉLEMÉNY LUKÁCS GYÖRGYRŐL

A varsói **Politika** című hetilap egyik januári számában cikket közölt a Lukács Györgyről folyó vitáról. Megállapítja, hogy a Lukács Györggyel kapcsolatban felújult vita lényegében nem művéről, hanem személyéről folyik. A vita tárgya tulajdonképpen nem a nagy kritikus és esztéta tudományos nézete, hanem a magyarországi októberi események idején tanusított politikai állásfoglalása.

A hetilap élesen bírálja azt a vitamódszert, amelyben a tudós tevékenységéről alkotott politikai ítéletet gépiesen átviszik tudományos munkássága eredményeinek megítélésére.

A **Politika** megállapítja, hogy ennek a módszertani hibának a következtében már korábban sok olyan nevet töröltek a kultúra táblájáról, amelyek objektíven egyes tudományágak és művészetek fejlődésének történetéhez tartoznak. »Ezek a nevek — írja a **Politika** — nem törölhetők az ember tudatából anélkül, hogy törlésükkal sajnálatosan ne szégyeníténék világképünket. Ez a régi veszély újra fölbukkant a Lukács körül meglehetősen mesterségesen fölkavart vitában.«

A lap elmondja továbbá, hogy a vitát Kurt Bartel német költő indította meg, amikor megtámadta azokat az írókat, akik Lukácsot éveken át »az új irodalomról szóló elmélet atyjának« tartották, s most — amikor Lukács »hűtlenné vált« — nem tagadták meg. Ezt a kezdeményezést Magyarországon Szigeti József vette át, cikket írt, vitát követelve Lukács tudományos munkásságának »veszélyeiről és tévedéseiről«. Cikkében megtámadta Lukácsot ismert nyilatkozata miatt is, amelyben a sztalinizmust a magyar történelem súlyos és borzalmakkal telt időszakának bélyegezte. Lukács annakidején kiemelte, hogy az SzKP XX. kongresszusa döntő csapást mért a sztalinizmusra, és érvényrejuttatta a leninizmust. Ügyelni kell, mondta hogy a leninizmus ne váljék újra dogmatikus tudománnyá.

A varsói **Politika** megállapítja, hogy Lukácsot most újra revizionizmussal vádolják, mint Révai tette még 1950-ben. Ezt a vádat azzal támogatják, hogy Lukács más, új, koncepciókat keres a szocializmus építésére.

»Nehéz megjósolni, hogy milyen fordulatot vesz a Lukács körüli további vita« — mondja a varsói hetilap az idézett cikk végén.

A varsói **Politika** ugyanabban a számában egy teljes oldalon közli Lukács György egyik írását.

A SZERZŐK

WOLFGANG BORCHERT

Tíz évvel ezelőtt, 1947-ben halt meg Wolfgang Borchert, a nagy pacifista és SS katona, aki megjárta az orosz frontot, s közben két ízben halálra ítélték Hitler vészbírái. Végül is a koncentrációs táborból szabadították ki a szövetségeseik. Egészsége azonban tönkrement, életét nem tudták megmenteni. Páratlanul megrázó, lírai, tömör novellái a német novellairodalom gyöngyszemei. Mindössze néhány évig írt, a háború után. Novellái nálunk is megjelentek szerb-horvát nyelven.

Halálos betegen írta itt közölt, eddig ismeretlen írását. Utolsó munkáinak egyike. Először a hamburgi »Die Welt« közölte, halálának 10. évfordulója alkalmából, múlt év novemberében.

JANEZ MENART

A fiatal szlovén költőnemzedékhez tartozik. 1929-ben született, Mariborban. Három szlovén költőtársával *Pesmi štiri* címmel verseskötényt adott ki. (1953.) Újabb, önálló versesköténye a *Prva jesen*. Jelenősek angol és francia műfordításai. Az itt közölt verseket Fehér Ferenc, a fordító válogatta a költő két verseskötényéből.

DEÁK FERENC

1938-ban született, a bánáti Ittabén. Iskolába járt Zrenyaninban, Szabadkán. Most Noviszádon, az iparművészeti középiskolában keramikát tanul. A festészetet is eredménnyel műveli. Versei újságokban jelentek meg.

GULYÁS JÓZSEF

1937-ben született, a Szabadka melletti Ludason. Szegény sokcsaládos földmunkás szülők gyermeke. Az elemi iskola négy osztályát végezte el. Tizennégy éves kora óta alkalmi munkás. 1951 óta ismerkedik az irodalommal, azaz: olvasgat, jobb irodalmi műveket.

1952-ben rajzolni és festeni tanult, igen eredményesen. Versei újságokban jelentek meg.

PADDY CHAYEFISKY

1955-ben a newyorki televízió bemutatta Paddy Chayefsky addig alig ismert fiatal amerikai író *Marty* című egyórás drámáját. Óriási sikert aratott. A közönség elárasztotta levelekkel a televíziós társaságot. Ezt írták: »Több ilyen darabot adjatok. Ez az igazi élet, önmagunkra ismerünk benne.« Még ugyanabban az esztendőben, maga a szerző által végrehajtott jelentéktelen bővítéssel filmre vették a kis televíziós játékot. A *Marty* mint film is óriási sikert aratott. Elnyerte az Amerikai Filmakadémia három díját, három Oscart: a forgatókönyvéért, a rendezésért és a legjobb férfiszerepért, azonkívül ugyanabban az évben a cannesi filmszemlén is első díjjal tüntették ki. A *Marty*-val úgyszólván új műfaj tört be a televíziós játékokba, az úgynevezett »kisember drámája«. A *Marty* klasszikus televíziós darab lett.

Ugyanennek a szerzőnek egy másik televíziós darabja, a *Legénybúcsú* szintén nagy sikert aratott a televízió, de még nagyobb a filmvászonon, jóllehet cselekménye nem olyan egyöntetű, mint a *Marty*-é.

HENRI LHOTE

Ismert francia festőművész, az 1955 évi francia nemzeti képzőművészeti díj nyertese, nem egy képéért, hanem életművéért. Nagyhirű festőiskoláját számos külföldi művész, a jugoszlávok közül Sava Šumanović és Milan Konjović látogatta. Jelenleg is fest és tanít.

A szaharai francia művészeti expedíciót ő vezette. Az expedíció munkájáról a »les Nouvelles littéraires« című irodalmi hetilap 1957 december 5-i számában cikkben számolt be. E cikket közöljük kivonatos fordításban mai számunkban. A cikkben említett képzőművészeti anyagot e hónapban állították ki Párizsban.